

בס"ד, י"ב אדר התשפ"ו

מנחות מ"ט – מחשבת שלא לשמן בטעות, ועיכוב וקדימה בין תמידין למוספין

שאלות:

1. צבי כהן חשב בטעות שקרבן החטאת שהוא מקריב הוא שלמים, וחשב לאכול אותו בעוד יומיים, האם הוא פיגל את קרבן החטאת.

'שלא לשמן' בטעות

- הגמרא ממשיכה לדון בכבשי עצרת ששחט אותם שלא לשמן, ורבה בר בר חנה שנה ברייתא לפני **רב**. הברייתא דנה בשני כבשי עצרת ששחטו אותם בתור "אילים" (השפת אמת אומר שהשוחט חשב שהם האילים שבאים לעולה עם הלחם, והוא התכוון לשם קורבן עולה. וזה הכוונה "שלא לשמה" כי מצאנו "שלא לשמה" רק לשם קורבן אחר או לשם בעלים אחרים).
- לפי הברייתא, הכבשים כשרים כשלמי נדבה, אבל הציבור לא יצא בהם ידי חובת המצווה.
- **רב** חלק על הברייתא ואמר "עלו ועלו" – כלומר, הקורבנות כשרים והציבור יצא בהם ידי חובת המצווה.
- **רב חסדא** מסביר שהדברים של **רב** נאמרו רק במקרה שהשוחט טעה בזיהוי: הוא חשב בטעות שהכבשים שלפניו הם אילים, אבל שחט אותם לשם "כבשים". במקרה כזה, מכיוון שבסוף נשחטו כבשים לשם כבשים (ולא לשם עולה), הוא יצא ידי חובה (והברייתא חולקת על זה).
- אבל אם הוא חשב בטעות שהכבשים הם אילים ושחט אותם לשם "אילים" (לשם עולה) – גם לדעת **רב** הוא לא יצא ידי חובה, כי "עקירה בטעות" נחשבת לעקירה של הקורבן.
- **רבה** חולק ואומר (לכאורה בדעת **רב**) ש"עקירה בטעות" לא נחשבת לעקירה. לדעתו, אם השינוי בשם הקורבן נבע רק מטעות בזיהוי הבהמה אפילו ששחט לשם אילים, מחשבה מוטעית לא מבטלת את מהות הקורבן.
- **רבה** (ויש גורסים **רבא**) מקשה על שיטתו שלו מברייתא שעוסקת בכהנים שפיגלו (חשבו לאכול מהקורבן מחוץ לזמנו). הברייתא אומרת שאפילו אם הכהן פיגל בשוגג שהוא חשב בטעות שקורבן חטאת הוא קורבן שלמים, ולכן חשב לאכול אותו בזמן שלמים (יומיים) במקום בזמן של חטאת (יום אחד), הקורבן נפסל בפיגול. כלומר מחשבה של עקירה מוטעית פועלת וגורמת פיגול.
- אביי מתרץ** שהכהן ידע שזו חטאת ואין טעות, והוא נחשב שוגג רק כי הוא חשב בטעות ש"מותר" לשנות את השם ולהתכוון לשם שלמים ("אומר מותר") וזה שוגג ולא טועה.
- **רבי זירא מקשה** עוד על **רבה** משיטת **רבי שמעון**, שאומר שמנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות וגם עלו לבעלים לחובתם, כי "מעשיהן מוכיחים עליהן". למשל, אם הכהן קמץ מנחת מחבת לשם מרחשת – אם הוא יודע שזו מנחת מחבת, מה זה משנה אם מעשיה מוכיחים הרי הוא עקר אותם לשם מרחשת, אלא חייבים לומר שהוא טועה וחושב שזה מרחשת וקומץ לשם מרחשת אבל המעשה עצמו (צורת הכלי) מוכיח שזו

מחבת.

מכאן שבקורבנות זבחים (ששם השחיטה שווה לכולם והמעשה לא מוכיח על סוג הקורבן), עקירה בטעות כן תיחשב לעקירה ולא תעלה לבעלים לשם חובה. **אביי** מתרץ שגם כאן לא מדובר על טעות, מדובר שהכהן ידע מה סוג המנחה ובכוונה שינה את השם. הסיבה שזה כשר היא, לפי מה שאמר **רבא**: שמחשבה שלא ניכרת (כמו שינוי בעלים) פוסלת, אבל מחשבה שברור לכולם שהיא טעות (כמו שינוי סוג מנחה שכולם רואים שהיא לא נכונה) – אין לה כח ולא פוסלת.

2. בבית המקדש שכחו להקטיר קטורת בבוקר, יש אפשרות לתקן את זה?

משנה: עיכוב בתמידין ומוספין

- המשנה החדשה ממשיכה ללמד דברים שלא מעכבים אחד את השני. קורבנות התמיד לא מעכבים את קורבנות המוספין, והמוספין לא מעכבים את התמיד. גם המוספין של קורבנות שונים (כמו מוסף שבת ומוסף ראש חודש, למשל כשראש חודש חל בשבת) לא מעכבים זה את זה. המשנה אומרת שאם לא הקריבו את כבש התמיד בבוקר – יקריבו אותו בין הערביים.
- **רבי שמעון** אומר שזה נכון רק אם הכהנים היו אנוסים או ששגגו בדבר, אבל אם הם לא הקריבו את כבש הבוקר במזיד – הם לא יקריבו אותו בין הערביים.
- אם לא הקטירו את הקטורת בבוקר – יקטירו אותה בין הערביים. **רבי שמעון** מוסיף שבמקרה כזה כל הכמות (מנה שלם) הייתה קריבה בין הערביים.
- כללי חניכת הכלים במקדש (הגמרא תסביר מה הקשר של זה למשנה): המשנה מביאה כללים לגבי הדרך שבה מתחילים להשתמש בכלים חדשים במקדש:
  - את מזבח הזהב חונכים רק בקטורת הסמים של בין הערביים.
  - את מזבח העולה חונכים רק בתמיד של שחר.
  - את השולחן חונכים רק בלחם הפנים ביום השבת.
  - את המנורה חונכים רק בהדלקת שבעת נרותיה בין הערביים.

3. בבית המקדש בשבת יש רק שני טלאים האם להקריב אותם למוסף היום, או לשמור לתמיד של מחר?

קדימות בין תמיד של מחר למוסף של היום

- **רבי חייא בר אבין** שאל את **רב חסדא**: אם לציבור יש רק שני כבשים, ויש לפניהם אפשרות להקריב או את המוסף של היום (למשל בשבת) או לשמור אותם לתמיד של מחר – מה מהם קודם?
  - במקרה של תמיד ומוסף של אותו יום – ברור שהתמיד קודם, כי הוא גם "תדיר" (נעשה כל יום) וגם "מקודש" (שבת מקדשת גם אותו כמו שראינו במסכת זבחים צא).

- השאלה שלנו היא כשיש התנגשות בין המוסף ש"מקודש" היום, אל התמיד של מחר ש"תדיר" יותר. מה עדיף?
- **רב חסדא** מדייק מהמשנה שלנו שאומרת: ש"התמידין לא מעכבין את המוספין". הוא מסביר שמדובר בדיוק על השאלה ששאלנו (כשאין מספיק לשניהם), אחרת ברור שהתמידים קודמים ואין כאן שאלה של עיכוב. והמשנה מלמדת שלמרות שהמוספים היום קדושים והתמידים של מחר תדירים, אפשר לבחור איזה מהם שרוצים והם לא מעכבים אחד את השני.
- **אביי** דוחה את ההוכחה ואומר שאולי מדובר במקרה שיש לציבור את שני הקורבנות לאותו יום, והשאלה היא מי קודם למי. המשנה באה ללמד שהם לא מעכבים אחד את השני – אמנם יש מצווה שהתמיד יקדם לכל קורבן אחר (כפי ש**רבא** לומד מהפסוק "וְעָרַךְ עֲלֶיהָ הָעֵלָה" – העולה הראשונה), אבל זה רק מצווה לכתחילה וזה לא מעכב את המוסף.
- הגמרא מנסה לפתור את השאלה ממשנה בערכין שאומרת שאין פוחתים משישה טלאים מבוקרים (בדוקים ממום) בלשכת הטלאים, כדי שהם יספיקו לתמידים של שבת ושני ימי ראש השנה. וברור שאם היה מדובר שיש לציבור מספיק כבשים גם למוספים, היו צריכים הרבה יותר כבשים. מכיוון שהמשנה מציינת דווקא "שישה" (שמספיקים רק לתמידים של שלושה ימים), משתמע שהתמידים של מחר ומחרתיים קודמים למוספים של היום.
- הגמרא דוחה את ההוכחה ומסבירה שהמשנה בערכין עוסקת בדין מיוחד של קורבן התמיד. **בן בג** לומד בגזירה שווה מהמילה "מִשְׁמֶרֶת" שנאמרה גם בקורבן פסח וגם בקורבן התמיד ("תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי"), שקורבן התמיד צריך ביקור ממום ארבעה ימים לפני השחיטה. כיוון שמוספין לא צריכים ביקור של ארבעה ימים מראש, המשנה ציינה רק את מספר הטלאים שחייבים להיות מבוקרים עבור התמידים.
- הגמרא מקשה שבכל מקרה צריך להיות לפחות שבעה טלאים ולא שישה. שהרי גם אם אנחנו נמצאים בערב ראש השנה שחל לפני השבת, ואחרי שהקרבנו את התמיד של בין הערביים, עדיין נצטרך כבש נוסף עבור יום ראשון בבוקר, כי במוצאי שבת אי אפשר להשיג כבש חדש.
- הגמרא (בתחילת הדף הבא) מתרצת שבמשנה לא מדובר דווקא במקרה של שבת ושני ימי ראש השנה, אלא זה רק סימן לכך שצריך שיהיו תמיד שישה טלאים מבוקרים בלשכה. המערכת עובדת כמו "סרט נע": שישה טלאים מספיקים לשלושה ימים (שניים לכל יום). כיוון שכל טלה צריך לעבור ביקור של ארבעה ימים מראש, הרי שבכל יום שמקריבים זוג טלאים (שכבר חיכו ארבעה ימים), מכניסים זוג חדש שיתחיל את הביקור שלו עבור היום הרביעי הבא. ככה תמיד נמצאים בלשכה שישה טלאים בשלבי ביקור שונים, וזוג אחד תמיד מוכן להקרבה אחרי שסיים ארבעה ימים.